

Тихоненко О.В. Контроль знань у викладанні української мови як іноземної на довишівському етапі навчання. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: тези доповідей Міжнар. науково-практичного семінару*(6 грудня 2019 р.). Харків: ХНУБА, 2019. С.369-371.

Тихоненко О.В.
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна
e-mail: tykhonenko_olena@ukr.net

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ДОВИШІВСЬКОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Довишівське навчання іноземних громадян в Україні передбачає підготовку осіб, які не володіють українською мовою. У подальшому вони мають право вступу до закладів вищої освіти для навчання українською мовою.

Підготовка іноземців передусім спрямована на формування україномовної професійної компетенції, сприяє адаптації іноземних здобувачів в навчальному процесі. Важливо вже на підготовчому етапі ознайомити іноземців з навчанням у виші, сформуванню уявлення про освітній процес: тривалість навчання на підготовчому відділенні, кількість семестрів, форми контролю знань, види занять, самостійну роботу тощо. Отже, завдання довишівської підготовки загалом полягає в адаптуванні іноземних слухачів до умов інтегрування в українську систему вищої освіти.

На початковому рівні слід сформувати основні навички та вміння, які дозволили б слухачам у мінімальні терміни подолати мовний бар'єр і використовувати вивчений матеріал для подальшої комунікації. Початковий етап є одним з найважливіших, оскільки в цей час формуються первинні вміння в оволодінні українською мовою – читання, письмо, говоріння, комунікативна поведінка в ситуаціях повсякденного спілкування.

Вважаємо, що одним з основних складників методики навчання української мови на початковому етапі є організація системи контролю. Це питання є актуальним у часі й просторі. За допомогою ефективного контролю викладач може оцінити роботу учня і встановити відповідність між накресленими цілями й досягнутими результатами.

Контроль знань і вмінь видається необхідним складником навчального процесу, оскільки від умілої організації контролю залежатиме успішність роботи викладача в групі.

Як відомо, контроль виконує дві функції – навчальну й контролюючу. Навчальна функція контролю сприяє формуванню механізмів самооцінки в слухачів, що стимулює їхню пізнавальну діяльність. Реалізуючи контролюючу функцію, викладач виявляє у слухачів прогалини в освоєнні навчального матеріалу і в разі виявлених прогалин може усунути ці недоліки, змінюючи при цьому стратегію навчання. Тому етапи контролю повинні відповідати етапам навчання. Слід організувати систему контролю, яка б відповідала принципу комунікативно-діяльнісного підходу у вивченні української мови. За чіткої системи контролю викладач не тільки перевіряє набуті іноземцями знання, а й може вносити деякі зміни до навчального процесу.

Форми контролю залежать від мети навчання. У сучасній методиці викладання розрізняють три види контролю – поточний, рубіжний і підсумковий, що здійснюються під керівництвом викладача.

Метою поетапної перевірки знань є виявлення рівня сформованості вмінь і навичок іноземних учнів після вивчення однієї чи кількох тем. Так, поточний контроль сприяє формуванню навичок та вмінь, коли ще не сформовано ключові компетенції слухача. Його проводять регулярно, на кожному занятті. Викладач перевіряє ступінь засвоєння учнями лексико-граматичного матеріалу. На практиці форми можуть бути досить різноманітні, а завдання повинні мати передусім комунікативну спрямованість (відповіді на запитання, складання запитань, закінчення речення тощо). Під час підготовки до будь-якої контрольної роботи слухачі виконують самостійні роботи (кількість становить 20 самостійних і 10 контрольних робіт).

У кінці першого навчального семестру відокремлюємо елементарний рівень володіння українською мовою й умовно співвідносимо його з рубіжним контролем. Так, за допомогою рубіжного контролю викладачі перевіряють рівень сформованості в іноземців умінь у певному лексико-граматичному і мовному матеріалі. Рубіжний контроль, як правило, проводять у кінці низки занять, пов'язаних між собою однією лексико-граматичною темою, у формі контрольних робіт.

Підсумковий контроль зазвичай здійснюють у кінці навчального року, а отже, він є результатом успішної реалізації перших двох видів контролю й визначає готовність слухачів підготовчого відділення до спілкування в навчальній та побутовій сферах.

Властивий сучасному освітньому процесу динамізм вимагає постійного коригування й оновлення методичних матеріалів для різних рівнів навчання української мови як іноземної.

Тож проблема підвищення якості викладання української мови як іноземної в освітній системі вищої школи є актуальною. Це потребує врахування сучасних методик. Тому перед викладачами постає необхідність підготовки навчальних матеріалів для цілісного забезпечення дисципліни.

Відсутність навчальних матеріалів відповідного рівня визначило актуальність розробки на кафедрі мовних дисциплін Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва методичних рекомендацій з української мови для проведення контролю знань іноземних слухачів підготовчого відділення (укладачі: доцент, канд.філол.наук І.Ю. Підгородецька; доцент, канд.філол.наук О.В.Тихоненко).

Найважливішим завданням методичних матеріалів є відбір навчального мінімуму, тобто базового матеріалу, який використовується в усіх видах і формах мовленнєвої діяльності і презентує всю систему української мови в основних рисах. Саме поєднання цих двох чинників – базового навчального матеріалу і системності відбору лексико-граматичного контенту – і може стати основою для досягнення оптимального результату в навчанні на початковому етапі.

Контролю піддаються всі види мовленнєвої діяльності: читання, письмо, аудіювання, говоріння і знання граматики, що враховано під час упорядкування методичних розробок. Так, у згаданій роботі запропоновано систему завдань і вправ для проведення поточного, рубіжного і підсумкового контролю. До поточного контролю складено 10 контрольних робіт, кожен з яких проводять після вивчення нової теми. Рубіжний контроль містить контрольні роботи, що визначають елементарний рівень володіння українською мовою. У ході освоєння кожної теми звітність іноземних студентів зводиться до обов'язкового виконання форм рубіжного контролю різних видів мовленнєвої діяльності. Оцінка рівня засвоєння граматичного матеріалу здійснюється у формі контрольної роботи з вивченого граматичного матеріалу.

У підсумковому контролі представлено комплексний тест із граматики української мови (54 завдання із закритими відповідями на вибір однієї правильної), а також тексти для читання й аудіювання, розмовні теми і запитання для співбесіди, спрямовані на перевірку навичок зв'язного мовлення. Підсумковий контроль розроблено із

застосуванням традиційних та інноваційних методик, де має місце насамперед тест із перевірки лексико-граматичного матеріалу, аудіювання.

Вважаємо за потрібне залучення таких текстів: «Україна на карті світу», «Столиця України – місто Київ», «Харків», «Державні символи України», «Різдво», «Календар», «Тарас Григорович Шевченко», «Географічне положення України». Кожен текст містить низку запитань, що дозволяє визначити рівень сформованості україномовних умінь і навичок.

Після освоєння тем першого семестру іноземний студент зобов'язаний підготувати монологічне висловлювання. Для монологічного висловлювання презентовано розмовні теми: «Моя сім'я», «Мій робочий день», «Мій вихідний день», «Місто, в якому я навчаюсь», «Агроуніверситет» (обсягом 100-120 слів).

Отже, для подальшого вступу до закладів вищої освіти України іноземним громадянам необхідно досягти першого рівня володіння українською мовою, що дозволить здобувачеві задовольняти основні комунікативні потреби в спілкуванні з носіями мови в соціально-побутовій, соціокультурній сферах. Довишівська підготовка іноземних громадян до навчання на основних курсах є окремою педагогічною системою, яка має самостійні цілі і завдання, форми і прийоми. Необхідним складником у цій підготовці виявляється контроль знань.